

Södertörns högskola | Institutionen för kultur och lärande

Examensarbete 15 hp | Utbildningsvetenskap avancerad nivå|

Höstterminen 2015

”Dansa, lek och lär ”

– En kvalitativ studie om sex pedagogers förhållningsätt till dans som pedagogiskt verktyg i förskolan.

Av: Caroline Windahl

Handledare: Petra Garberding

Abstract

Title: ” Dance, play and learn ” A qualitative study about six educationalists approach to dance as an educational tool in preschool.

Term: HT 15

Author: Caroline Windahl

Supervisor: Petra Garberding

The purpose of this thesis is to examine how educationalists in preschool approach to dance as an educational tool. The educationalists in my study are employed in two different municipalities whereof one of them has invested in dance since 2011 for all educationalists working there. In the other has no general investments at dance for the preschool been made. My purpose of choosing educationalists working in different municipalities is to determine if their approach to dance as an educational tool in preschool differs in relation to the investments in dance. I have chosen three questions to get the answers on my purpose with this thesis.

- How does personal experience and interests in dance affect educationalists approach to dance activities in preschool?
- How do my informants narrative about their work with dance in preschool where they work?
- How does the municipalities’ investment in dance affect the educationalists approach and work with dance?

This thesis is based on qualitative interviews with six educationalists. The developments educational theory of how children learn and develop in the framework of preschool is the basis for my understanding and analysis of my gathered empirical data. Some of the conclusions I have found are that the educationalists who are working in the municipality which has investment in dance are working with dance aesthetical and uses dance interdisciplinary.

Keyword: Aesthetic, educationalist, Playdancing, dance

Nyckelord: Estetisk, pedagog, danslek, dans

Förord

Jag vill framföra ett hjärtligt tack till de sex pedagoger som har ställt upp och låtit sig intervjuas av mig, utan er hade den här uppsatsen inte kunnat genomföras. Jag vill även tacka min fantastiska familj för det stöd och den uppmuntran ni visar mig i alla lägen. Sist men inte minst vill jag rikta ett stort tack till min handledare Petra Garberding, för att du med kritisk blick och konkreta råd har väglett mig genom det här examensarbetet.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund till valt ämne	1
1.2 Syfte	2
1.3 Frågeställningar	2
1.4 Hur politisk inställning och frivilliga eldsjälar har påverkat synen på dans. En historisk tillbakablick.....	3
1.5 Ett framtidsperspektiv	5
2. Definition av centrala begrepp	7
3. Teoretisk utgångspunkt samt teoretiska centrala begrepp.....	9
Utvecklingspedagogik	9
Sex centrala begrepp inom utvecklingspedagogiken	10
4. Tidigare forskning	12
5. Metod	15
5.1 Val av metod.	15
5.2 Urval av informanter	15
5.3 Tillvägagångsätt	16
5.4 Presentation av kommuner och informanter.....	17
5.5 Intervjuer	17
5.6 Bearbetning och analys av insamlad empiri.....	18
5.7 Generaliserbarhet och transparens.....	19
5.8 Forskningsetik	19
6. Analys och resultat	20
6.1 Dans i relation till egna intressen och erfarenheter	20
6.1.2 Sammanfattning och analys av pedagogernas erfarenheter och intressen av dans.....	21
6.2 Satsningar på dans i respektive kommun	22
6.2.1 Sammanfattning och analys av kommunernas satsningar på dans	23

6.3 Dansaktiviteter på förskolorna	25
6.3.1 Syfte med dansen.....	26
6.3.2 Val av Musik	27
6.3.3 Dokumentation	28
6.3.4 Sammanfattning och analys.....	28
7. Slutdiskussion.....	32
7.1 Metoddiskussion.....	33
8. Fortsatt forskning	33
9. Käll-och litteraturlista.....	34
9.1 Tryckta källor	34
9.2 Elektroniska resurser	35
Appendix	36

1. Inledning

Under min förskolläraryr utbildning har jag fått en fördjupad förståelse för hur dans kan användas som metod och aktivitet i arbetet med barnen. Dels som ett lustfyllt lärande där målet är att stärka barnens kroppsuppfattning, självkänsla, grov och finmotorik samt som rörelseaktivitet för att motverka stillasittande. Dels kan dans användas som metod i att göra abstrakta kunskaper konkreta för barnen som exempelvis kan man dansa matematiska begrepp och naturvetenskapliga fenomen. Barn lär på olika sätt och som förskollärare anser jag att det är viktigt att använda sig av olika metoder för att bidra till barns inläring och utveckling därav mitt intresse för dansdidaktik.

Förskolan ska enligt läroplanen sträva efter att varje barn

- utvecklar sin identitet och känner trygghet i den,
- utvecklar sin motorik, kroppsuppfattning samt förståelse för vikten av att värna om sin hälsa och sitt välbefinnande,
- utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama (Lpfö 1998 rev 2010, s. 27-28).

1.1 Bakgrund till valt ämne

”Stå inte bara där och hoppa, titta på hur de gör.” Citatet är hämtat ifrån en verklig händelse som jag observerade under min VFU. Förskolläraren hade på barnens initiativ satt på musik kopplad till rörelser som visades på smartboarden. Barnen började hoppa och sjunga med till musiken då förskolläraren utbrister: ”Stå inte bara där och hoppa, titta på hur de gör, ni bara hoppar”, varav barnen avbryter sina rörelser och försöker härma den enligt mig svåra koreografin som visade sig på smartboarden. Observationen ledde fram till att jag började reflektera över vilka kunskaper pedagoger har om dans i relation till barns utveckling och lärande samt hur dessa kan möjliggöra eller hindra barns inläring och utveckling. Min erfarenhet gällande dans i förskolan är att dans oftast sker på barnens initiativ. I de fall där pedagogerna har tagit initiativ till dans har lärandemålet varit att följa en koreografi till musik. Musiken och rörelserna har varit inspelade på skiva och pedagogerna har i likhet med barnen följt dessa efter de instruktioner som har spelats upp. För de barn som har svårt att härma andras rörelser kan ett förhållningsätt hos pedagogen som uttrycker att det finns ett rätt respektive fel sätt att dansa skapa olustkänslor hos barnet och motverka vilja och lust till att delta i dansaktiviteter.

1.2 Syfte

Syftet med mitt examensarbete är att undersöka hur pedagoger inom förskolan förhåller sig till dans som pedagogiskt verktyg i arbetet med barnen. Pedagogerna i min undersökning arbetar i två olika kommuner där den ena sedan 2011 har satsat på dans för alla pedagoger verksamma där. I den andra kommunen har inga generella satsningar på dans i förskolan gjorts. Syftet med att välja pedagoger verksamma i två olika kommuner har varit att utröna om deras förhållningsätt till dans som pedagogiskt verktyg skiljer sig åt i förhållande till kommunens satsningar på dans. Den utvecklingspedagogiska teorin om hur barn lär och utvecklas inom förskolan har fungerat som mitt analysverktyg under arbetets gång med denna undersökning.

1.3 Frågeställningar

- Hur påverkar personliga erfarenheter och intressen av dans pedagogernas förhållningsätt till dansaktiviteter i förskolan?
- Hur påverkar kommunernas satsningar på dans pedagogernas förhållningsätt och arbete med dans?
- Hur berättar pedagogerna att de arbetar med dans i förskolorna där de arbetar?

1.4 Hur politisk inställning och frivilliga eldsjälur har påverkat synen på dans. En historisk tillbakablick

Jag har valt att kort redogöra för hur synen på dans i Sverige har förändrats över tid då det är genom historien som vi förstår vår samtid.

Eva Helen Ulvros, professor i historia, berättar att kyrkans ställning och makt förstärktes under 1850- talet då många frikyrkliga samfund fick fäste i Sverige. Det kom att innebära att dansens ställning som oskyldig förnöjelse var ett minne blott. Dans ansågs som erotiskt och vilseledande, särskilt farligt för ungdomar som gärna träffades och dansade tillsammans. Kyrkan hade även politiskt inflytande då många anhängare var aktiva politiker. Ulvros berättar att dansen debatterades flitigt i Riksdagen och i pressen under åren 1932-1942. En samstämmighet rådde över att dans var skadligt och inverkade på människors moral och dygd. Moralpaniken glödde i samhället och flera politiska ansatser gjordes för att bekämpa ”dansbaneeländet” som det kom att kallas (Ulvros, 2004, s.199ff).

Ulvros berättar att dansen levde vidare trots kyrkans och statens inflytande på svenska folket under den här tiden. Danserna ändrade form och karaktär i takt med den samhällsutveckling som skedde, genom exempelvis urbaniseringen och influenserna ifrån Amerika då nya danser som one-step, foxtrot och jazz introducerades och dans i folkparker och dansklubbar kom att dominera. Kritiken och rädslorna mot det nya innebar att även svenska traditionella folkdanser fick ett uppsving. Samtidigt fanns det under den här tiden en föraktfull syn på dans. Gymnastik var ledordet och kroppen skulle stärkas genom militärisk kontroll och disciplin (Ulvros, 2004, s. 210-212).

Den fria dansen gör intåg i Sverige

Anna Behle (1876-1966) var svensk rytmik- och danspedagog och sedermera grundare till Anna Behles plastikinstitut i Stockholm år 1907. Hon studerade under en tid den fria dansen hos Isadora Duncan (1878-1927) i Berlin och Emile Jaques-Dalcroze (1865-1950) i Genève. Duncan var nytänkare inom danskonsten, hon dansade barfota och uttryckte känslor genom vida graciösa rörelser. Duncan menade att dansaren skulle vara fri att skapa sina egna rörelsetolkningar och lyfte fram betydelsen av att barnen i hennes dansskolor skulle ges frihet att improvisera dans. Barnen skulle vara fria ifrån lärarens auktoritet och den rådande härmtraditionen. Hon menade att barnen skulle ges verktyg till att skapa sina egna rörelsetolkningar istället för att lära sig att härma pedagogens (Lundvall, 2015. s. 39-40; Styrke, 2010 s. 57-60).

Dalcroze ses som rytmikens förgrundsgestalt. Han utvecklade en undervisningsmetod som byggde på rytmiska rörelser till musik. Enligt Dalcroze var musik och rörelser tydligt förenade. Dansarens uttryck kunde vara improvisatorisk men musikens rytm, takt och tempi skulle höras av dansaren. Dalcroze ansåg att barnen genom hans metod kunde utveckla ett musikaliskt och rytmiskt sinne (Lundvall, 2015, s. 39-40; Styrke, 2010 s. 57-60).

Suzanne Lundvall, docent i pedagogik vid gymnastik och idrottshögskolan berättar, att Anna Behle mötte ett massivt motstånd i Sverige när hon 1907 föreläste om den fria dansen. Representanter ifrån gymnastiska centralinstitutet fanns på plats. Denna organisation bestod av kvinnliga gymnastikdirektörer. De frågade vad rytm och gymnastik hade gemensamt och Behle hånades öppet vid detta tillfälle. En ny ansats gjordes år 1910 då Behle återigen var föredragshållare och demonstrerade den fria dansen. Återigen var motståndet massivt och lyssnarna menade att den dans Behle demonstrerade inte var att betrakta som dans (Lundvall, 2015, s. 39-49).

Under mitten av 1900- talet vände vindarna i Sverige. Kvinnliga gymnaster skulle ges utrymme att uttrycka sig estetiskt genom dansimprovisation. Särskilt Rudolf Labans (1879-1958) och Mary Wigmans (1886-1973) rörelseteorier ansågs vara förenliga med gymnastik. Deras rörelseteori utgick ifrån kroppens naturliga rörelsemönster. De menade att dansaren genom kontraster skulle skapa och uppleva dans. Dansen i sin egen rätt var viktig och dansen kunde lös göras ifrån musiken. Rörelserna skulle byggas vidare genom kontraster som exempelvis spänning-avspänning, bakåt-framåt, hoppa-gå (Lundvall, 2015, s. 44; Styrke, 2010, s. 57-60).

Samundervisning i gymnastik införs

Dans har aldrig varit ett eget estetiskt ämne i skolan i Sverige till skillnad från musik och bild. Dans har varit och är en integrerad del i ämnet idrott och hälsa. Lundvall belyser hur den estetiska dimensionen av dans försvann i och med att samundervisning för pojkar och flickor infördes i ämnet gymnastik år 1980. Jämställdhetsfrågor diskuterades i samhället, flickor skulle liksom pojkar få möjlighet att utöva alla idrotter i skolan vilket fick till följd att den estetiska uttrycksfulla dansen hamnade i skymundan för mer mansdominerande sporter (Lundvall, 2015, s 46-47).

Torun Mattsson, adjunkt och doktorand i idrottsvetenskap, menar att mansnormen förstärktes under den här tiden och dominerade undervisningen i ämnet idrott och hälsa. Mattsson har studerat de svenska kursplanerna för dans över tid och belyser hur dessa har förhållit sig till

dans fram till idag. Mattsson har i sin analys konstaterat och funnit mönster i dem gällande prioriterade områden. Dessa är indelade i tre olika diskurser. Den fysiska aspekten av dans benämns folkhälsodiskurs och den kulturbevarande aspekten benämns identitetsdiskurs. Dessa två diskurser har över tid getts störst utrymme och starkast position inom kunskapsområdet dans. Den tredje diskursen som benämns estetisk diskurs och som innefattar den estetiska och uttrycksfulla dansen har åsidosatts och getts minst betydelse (Mattsson, 2015, s. 57f).

Lundvalls analys som visar på att dans har fått ge vika för andra sporter inom ämnet idrott och hälsa ses även i Skolinspektionens tillsyn som genomfördes 2010. Den innefattar 172 skolor runt om i Sverige. 300 oanmälda besök genomfördes i ämnet idrott och hälsa och resultatet visar på stora brister. Bollsporter och konditionsträning prioriterades och dominerade dessa lektionstillfällen. Samtidigt var många elever frånvarande utan giltig orsak. Resultatet visar även på att flickornas inflytande över idrottslektionerna var marginaliserad då pojkarnas intresse fick störst utrymme. Den estetiska dansen förekom sällan eller inte alls under de observerade lektionstillfällena (Lundvall, 2015; Skolinspektionen, 2010, s. 2-7).

Barn ges således ett litet utrymme i att uttrycka sig estetiskt genom dans i skolan och har så varit över tid. Jag anser att det har betydelse då många pedagoger i förskolan i likhet med mig själv innan jag påbörjade min förskollärautbildning saknar annan danserfarenhet än den som vi deltog i i skolan. Jag minns själv hur vi elever tvingades till pardans och folkdans under några få lektionstillfällen i högstadiet och hur dessa lektioner upplevdes ganska poänglösa för mig och mina klasskamrater.

1.5 Ett framtidsperspektiv

Som kontrast till dessa rapporter är Annika Claesdotters artikel i *"Lärarnas Nyheter"* (2010). Hon berättar att 100 av landets 290 kommuner har särskilda satsningar på dans och att intresset för dans successivt ökar. Vad dessa satsningar innebär förtäljer inte artikeln och varierar troligtvis från kommun till kommun. Lotta Olsson berättar i en artikel i *"Dagens nyheter"* (2007) att störst möjlighet att få möta dans har barnen i Norrbotten, tack vare ellsjälarna Eva Dahlgren samt senare även hennes dotter Cecilia Dahlgren Björklund. De har sedan 1960 talet systematiskt och med stort engagemang lyft in dans i skolundervisningen.

Dahlgren Björklund berättar i artikeln om sitt stora engagemang för att alla barn i Sverige ska få dansa i förskolan och skolan. Hon belyser dansens mångfasetterade dimensioner. Genom dans kan barnens motorik stärkas, självkänslan öka och det estetiska tänkandet stimuleras.

Dans är enligt Dahlgren Björklund barnens första kommunikationsverktyg och de använder naturligt kroppen som ett sätt att kommunicera och socialisera med andra. Dansen kan även användas ämnesövergripande och stimulera teoretisk kunskap (Claesdotter, 2010; Olsson, 2007).

Politiska satsningar görs för att förändra synen på dans. *Institutet, Dans i skolan* är ett sådant exempel. Det är en politisk satsning som finansieras av Utbildningsdepartementet och Kulturrådet i Sverige. Cecilia Dahlgren Björklund är aktiv i denna organisation vars främsta uppgift är att sprida kunskaper om dans till alla kommuner i Sverige med målsättningen i att alla elever ska få möta den skapande dansen i förskolan och skolan. *Institutet, Dans i skolan* verkar även för att mer forskning om dans ska bli möjlig, samarbete sker med flera skolor och högskolor runt om i Sverige (Institutet, dans i skolan, 2015).

Efter att ha tagit del av dessa artiklar väcktes mitt intresse i att undersöka vad särskilda satsningar på dans kan innebära för pedagogerna och barnen på förskolorna i en kommun. Med anledning av läroplanens intentioner är det även intressant att se om en kommuns satsning på dans kan bidra till pedagogernas syn på ämnet.

Ulla Wiklund är forskare och anställd inom Myndigheten för skolutveckling med särskilt regeringsuppdrag inom kultur och skola. Hon betonar att kompetensutveckling behövs för landets lärare i de estetiska ämnena dans och teater. Wiklund lyfter fram att lärare kan uppleva arbetet med exempelvis improvisatorisk dans som en obehaglig och skräckfylld upplevelse. Hon menar att erfarenhet och kunskapsbrist är troliga orsaker till dessa känslor. Enligt Wiklund rustar inte lärarutbildningarna lärarna tillräckligt i de estetiska ämnena. Även barn och elever kan uppleva improvisatorisk dans och teater som obehagligt, dessa moment kan upplevas som att de kräver avkall på den egna integriteten. Wiklund belyser att läroplanerna för förskolan och grundskolan ställer krav på lärarna att arbeta med de estetiska ämnena och därför ser Wiklund ett stort behov av kompetensutveckling inom det estetiska området (Wiklund, 2009, s. 88-89).

2. Definition av centrala begrepp

Här följer en definition av centrala och återkommande begrepp inom ämnesområdet dans.

Estetiskt lärande: Wiklund framhåller att estetiska lärprocesser i skolan och förskolan främjar barnens inlärnings- och kunskapsinhämtning då dessa moment möjliggör för barnen att väva samman sina upplevelser, känslor och kunskaper till att bilda en helhet. Gunvor Digerfeldt, forskare och danspedagog, lyfter fram den kreativa aspekten av estetik och konst. Med det menar hon att betraktarens och utövarens förmåga i att kunna urskilja kontraster och öppna upp för olika konstnärliga uttryck kan bero på personens tidigare erfarenheter och upplevelser av konst. En del personer utmanas och inspireras av olika konstnärliga uttryck medan andra upplever obehag och olustkänslor inför konst som upplevs abstrakt, ologiskt och fult (Wiklund, 2009, s. 20-21; Digerfeldt, 1990, s. 36)

Dans: Anna Lindqvist är forskare inom danspedagogik. Hon problematiserar i sin licentiatuppsats begreppet dans och lyfter fram att det är ett begrepp med många innebörder utan entydig definition. Den kreativa och estetiska dansen definieras som ett icke-verbalt språk som man talar genom kroppens rörelser. ”Dans är mest poesi- det verbala språket mer prosa”(Lindqvist, 2007, s. 9). Mattsson menar att dans kan delas in i tre olika kategorier där sällskapsdanser ses som dans i kulturell form. Till denna kategori hör exempelvis folkdanser och ungdomsdanser inspirerade av populärkulturen. Till kategorin dans i expressiv form hör exempelvis improvisationsmoment, gestaltning och dans som ett ickeverbalt språk. Dans kan även vara ett sätt att träna sin kropp, här nämns exempelvis aerobics eller uppvärmning till musik (Mattsson, 2015, s. 54; Lindqvist, 2007).

Kreativitet: Lindqvist refererar till Anders Marner som menar att vara kreativ innebär en förmåga i att tänka och finna problem och möjliga lösningar på dessa. Kreativitet är inte förbehållen konsten utan förekommer i alla sammanhang i såväl inre dialog som mellan människor. Att drömma, fantisera och att våga ta egna beslut som går emot det vedertagna är exempel på kreativitet. Samt att pröva nya strategier för att angripa ett problem. Kreativitet är i den bemärkelsen inte enbart för människor med en viss talang eller förmåga utan alla barn och pedagoger kan utmanas i sitt kreativa tänkande i såväl dans som andra aktiviteter (Lindqvist, 2007, s. 16).

Danslek:

Elisabeth Sjöstedt Edholm, forskare och danspedagog, berättar att begreppet danslek är en svensk översättning av det engelska begreppet *Playdancing*. Danslek vänder sig till arbetet

med förskolebarn och lek och dans är tydligt förenade. I arbetet med danslek är barnens utforskande, kreativitet, improvisation och fantasi i fokus men även inslag av traditionella sånger och rörelselekar förekommer. Ett annat begrepp som Sjöstedt Edelholm lyfter fram som vanligt förekommande är Kreativ dans som är en direktöversättning av det amerikanska begreppet *Creative dance*. Hon berättar att begreppet främst riktar sig till arbetet med vuxna dansutövare i Sverige (Sjöstedt Edelholm, 2015, s. 125).

3. Teoretisk utgångspunkt samt teoretiska centrala begrepp

Den utvecklingspedagogiska teorin om hur barn lär och utvecklas inom förskolans ram ligger till grund för min förståelse och analys av min insamlade empiri. Då man inom utvecklingspedagogiken framhåller lek, estetik och kreativitet som betydelsefulla inslag för barns lärande anser jag den relevant att använda i denna uppsats.

Utvecklingspedagogik

Ingrid Pramling Samuelsson, professor i pedagogik med inriktning mot de tidiga barnåren, och Maj Asplund Carlsson, professor i utbildningsvetenskap, har tillsammans utvecklat den utvecklingspedagogiska teorin. Till skillnad ifrån andra teoretiska utgångspunkter som fokuserar på barns lärande ur ett brett perspektiv fokuserar man inom den utvecklingspedagogiska teorin på det lärande och den utveckling som barnen har möjlighet att tillgodogöra sig inom förskolans verksamhet (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson, 2014, s.61).

Inom utvecklingspedagogiken lyfts lärarnas roll och kompetens fram som särskilt betydelsefulla för barns inläring och utveckling. Med det åsyftas att läraren har ett ansvar för att skapa lärandemiljöer som inbjuder och utvecklar lärandeprocesserna. Lek, lärande och kreativitet är tydligt förenade inom denna teori, med det avses att lärande i likhet med lek ska vara meningsskapande för barnen och innehålla engagemang, kreativitet, frihet och lust till att delta och lära. Kreativitet ses som navet i barnens lärande. Genom att pedagogerna uppmärksammar och utmanar barnens kreativitet kan nya idéer och kunskaper komma till uttryck (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson, 2014).

Process och produkt benämns istället ”akt” och ”objekt” inom denna teori. De är tydligt förenade och betydelsefulla för barns lärande och utveckling. Med akt åsyftas olika sätt som barn lär sig på och med objekt menas den förmåga eller kunskap barn förväntas inhämta. Även ämnesövergripande metoder framhålls inom denna teori. Om barnen får ta del av ett objekt eller fenomen genom flera olika aktiviteter kan det möjliggöra en fördjupad förståelse för objektet hos barnen. Till exempel om lärandeobjektet är att utveckla en förståelse för den geometriska formen cirkel, kan barnen få rita cirklar, gå på cirkeljakt på förskolan samt ställa sig i en cirkel (Pramling, Samuelsson och Asplund Carlsson, 2014, s. 216-226).

Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson använder fenomenografin som grund för sin utvecklingspedagogiska teori. De menar att språk och tanke är tydligt förenade och lyfter fram kommunikationen mellan barn och pedagoger som särskilt betydelsefullt för barnens

kognitiva utveckling och förståelse av sin omvärld. Vidare lyfter de fram förhållningsätt och förmåga att inta ett barnperspektiv som viktiga egenskaper hos pedagogerna.

Kommunikationen kan ske gruppvis efter en genomförd lärandeaktivitet men även då pedagogen uppmärksammar barnens intresse för något. De belyser pedagogernas skicklighet i att ställa utmanande frågor till barnen samt att tolka deras kommunikativa uttryck som avgörande för att synliggöra barnens lärande (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson, 2014, s. 59f). Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson sammanfattar tre centrala principer från fenomenografin som de använder och har anpassat för sin utvecklingspedagogiska teori.

- Att skapa och fånga situationer omkring vilka barn kan tänka och tala.
- Att få barn att tänka, reflektera och uttrycka sig, verbalt och på andra sätt.
- Att ta tillvara mångfalden av barns idéer (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson, 2014, s. 60).

Pedagogerna kan genom att uppmuntra, utmana och utveckla barnens kommunikativa förmågor få dem att uttrycka känslor, tankar och erfarenheter på det språk barnet har att tillgå. För att lyckas med det krävs ett intresserat förhållningsätt och en tillåtande atmosfär så att barnen känner sig trygga i att våga dela med sig av sina reflektioner och erfarenheter. Det är genom kommunikation och reflektion tillsammans med barnen som pedagogerna kan förstå hur barnen uppfattar och erfar sin omvärld i syfte att utveckla dem vidare i deras lärande (Pramling, Samuelsson och Carlsson, Asplund, 2014, s. 58-63).

Sex centrala begrepp inom utvecklingspedagogiken

Erfarande: Barn tolkar och förstår sin omvärld på olika sätt. Pedagogerna inom förskolan kan ge barnen erfarenheter av varierat slag. Till exempel kan barnen få delta i en matematisk uppgift eller i en dans. Syftet för pedagogen kan då vara att barnen ska få en förståelse för matematiska termer eller stärkas i sin kroppsuppfattning. Barnen har genom att delta visserligen fått erfarenheter av olika slag genom aktiviteterna men vad barnen tar med sig för kunskaper, alltså har erfarit genom sitt deltagande, är högst individuellt. För att barnets kognitiva utveckling ska leda till ett erfalande hos barnet behöver barnet uppfatta, förstå och bli medvetet om något (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson m.fl. 2015, s. 56).

Metasamtal: Syftet med metasamtal är att utmana barnen och problematisera förgivettagna kunskaper ”att göra det dolda synligt.” Därav skiljer sig metasamtal från andra samtal genom att frågorna som pedagogen ställer utmanar barnen att tänka och resonera vidare. Om pedagogen vill att barnen ska få ett erfalande om ett lärandeobjekt så kan pedagogen ställa

följdfrågor som leder till att barnen får fundera och tänka vidare. Till exempel: om objektet är att urskilja olika tempi i musik frågar pedagogen: Hur rörde du dig till musiken? barnet kanske svarar: ”Snabbt”. Vilket leder till ytterligare en fråga: Varför rörde du dig snabbt? barnet svarar: ”Musiken gick snabbt”. För pedagogen inom förskolan är barnens inre värld och förståelse av fenomen och objekt avgörande för att kunna utveckla arbetet vidare. När dessa samtal genomförs i grupp synliggörs även en variation av olika sätt att tolka och förstå samma objekt för barnen genom att de hör de andra barnens tankar (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson m.fl. 2015, s. 56-57).

Lärandets objekt: Med lärandets objekt menas den kunskap, förståelse eller förmåga barnen genom exempelvis aktiviteten förväntas utveckla ett kunnande om (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson m.fl. 2015, s. 60).

Riktadhet: Genom att rikta barns uppmärksamhet mot ett specifikt lärandeobjekt kan barnets erfarenhet av objektet fördjupas. Till exempel kan pedagogen genom frågor och aktivt deltagande rikta barnens fokus på tempot i ett musikstycke eller på känslan av att utföra en rörelse (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson m.fl. 2015, s. 58).

Variation och urskiljning: Om barnet ska kunna urskilja och lära sig något specifikt till exempel att röra sig efter musikens tempo behöver det varieras. I annat fall kanske barnen endast lär sig hur de förväntas röra sig till det musikstycket som de är vana vid att höra. Genom att variera rörelserna i dans eller tempot i musiken kan barnet urskilja kontraster, som hur det känns i kroppen att utföra specifika rörelser eller hur olika tempi i musiken tar sig uttryck. Samtidigt är det viktigt att inte variera för mycket då det kan innebära att det är svårt för barnen att urskilja det som pedagogen hade tänkt sig att barnen skulle få erfara (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson m.fl. 2015, s. 61-62).

4. Tidigare forskning

Jag har valt att fokusera på och redogöra för en del av den forskning som har barndansen i fokus och som vänder sig till förskolans och skolans praktik. Enligt Lindqvist har ett antal avhandlingar skrivits i Sverige som berör dans ur ett brett perspektiv men endast ett fåtal som riktar sig till barndans i förskolans och skolans verksamhet (Lindqvist, 2007. s. 8). Med Lindqvist avhandling och licentiatsuppsats har fem avhandlingar skrivits inom ämnet samt ett antal metodböcker och beskrivningar av olika projektarbeten som inbegriper dans i barngrupp. Till skillnad ifrån den forskning jag har tagit del av, söker min undersökning svar på om pedagogernas förhållningsätt till dans skiljer sig åt beroende av om kommunen där de arbetar har satsat på dans eller inte.

Lindqvist har i sin licentiatsuppsats *Dansens plats i skolan, tradition, utveckling och lärande i Skellefteå kommun* undersökt vilka faktorer som kan ha bidragit till att dansen har en stark ställning i skolorna runt om i Skellefteå. Studien har genomförts genom intervjuer, enkäter och observationer. Observationerna innefattar tio skolklasser med ca 200 barn i åldrarna förskoleklass till årskurs tre. Lindqvist studie visar på en samsyn hos de intervjuade danspedagogerna, om att Eva Dahlgren har bidragit till att dansen har etablerats i skolorna. Hon påverkade ansvariga politiker till att satsa på estetisk dans för alla barn. Vidare berättar Lindqvist att Dahlgren fick dem att inse den estetiska dansens möjligheter för barns utveckling och lärande. Klasslärarnas deltagande och engagemang lyfts fram av danspedagogerna och dem själva som betydelsefullt, då de genom sitt deltagande får kunskaper om hur de själva kan använda sig av danspedagogik i sin egen undervisning. Observationerna visar på att danspedagogerna använder sig av både improvisationsövningar och eget skapande i undervisningen samt moment där barnen får följa danspedagogernas eller kamraternas rörelser. Studien belyser även att barnens självkänsla och kroppsuppfattning främjas genom dansen (Lindqvist, 2007).

Lindqvist har även skrivit en doktorsavhandling *Dans i skolan-om genus, kropp och uttryck*. I den har hon undersökt hur danspedagoger förhåller sig till dans ur ett genusperspektiv. Studien innefattar enkätsvar ifrån 154 verksamma danslärare runt om i Sverige. Studien visar på att danslärare i hög grad uppfattar att pojkar och flickor förhåller sig olika till dans beroende av kön men denna distinktion syns inte i arbete med yngre barn. Forskningen visar på att yngre barn upplever glädje, lust och fantasi i dansleken samt att de yngre barnen deltar aktivt i de olika momenten oavsett kön. Studien belyser att dans är fysiskt ansträngande och kan bidra till att barnen genom dans utvecklar sin motorik, styrka, koordination, kondition,

balans och smidighet. Lindqvist menar att val av musik är betydelsefullt, den ska vara instrumentell för att undvika att rörelserna styrs av texten i musiken eller frambringa ett stereotypt rörelsemönster. Vidare berättar Lindqvist att barn ofta vill dansa som sina idoler när de hör populärkulturell musik vilket kan vara problematiskt ur ett genusperspektiv i arbetet med barndans då kvinnor och män ofta framställs normativt. Lindqvist menar att musiken ska erbjuda barnen en annan upplevelse där musikens uppgift är att förstärka rytm och tempo och inspirera barnen att uttrycka sig i dansen (Lindqvist, 2010).

Sjöstedt Edelholm och Wigert har sammanställt en metodbok *Att känna rörelse- en danspedagogisk metod* som bygger på deras fleråriga arbete med danslek och förskolebarn som de menar kan verka som inspirationskälla till pedagoger inom förskolan. De lyfter fram att den språkliga kommunikationen i dans med fördel kan bestå av både talat språk och rörelsespråk. Lägesriktningar, tempo och olika symboler efter till exempel olika teman är begrepp som kan synliggöras i dansen. Med teman menas att till exempel dansa årstidsväxlingar eller matematiska former (Sjöstedt Edelholm och Wigert, 2005).

Sjöstedt Edelholm och Wigert refererar till Sue Stinson, danspedagog och forskare i Amerika som belyser att dansleken estetiska dimension med betoning på den kinestetiska medvetenheten måste ingå i undervisningen för att dansen ska kunna betraktas som en estetisk konstform. Kinestetisk medvetenhet innebär att uppleva och känna rörelserna med alla sina sinnen och är grunden för barns motoriska utveckling och perception. De berättar vidare att undervisningen i dans ska utgå ifrån dansens byggstenar som enligt dem är rum, tid, samspel och energi. De lyfter fram att dans som bygger på att härma lärarens rörelser kan innebära att barnen uppfattar att det finns ett rätt respektive fel sätt att dansa. De betonar även att barnen kan uppleva att de värderas efter sin förmåga i att utföra rörelserna likt. Den kreativa lärandeprocessen uteblir även för barnen. (Sjöstedt Edelholm och Wigert, 2005).

Erna Grönlund, forskare och danspedagog, har skrivit en doktorsavhandling *Barns känslor bearbetade i dans: dansterapi för barn med tidiga störningar* som belyser och visar på att dansterapi kan hjälpa barn med psykiska störningar att uttrycka känslor genom dans.

Grönlund har även genomfört ett forskningsprojekt som pågick under en tvåårsperiod och som hon tillsammans med andra danspedagoger har genomfört med tio stycken barn i åldrarna 3-13 år *Danslek med rörelsehindrade barn, att uttrycka och uppleva känslor i dans*. Barnen som deltog i projektet hade olika psykiska och fysiska funktionshinder. Resultatet visar på att barnens fysiska, psykiska och sociala förmågor förbättrades under arbetets gång med dansleken. Barnens motorik och kroppsliga medvetenhet stärktes. Barnen utvecklade även sin

förmåga i att uttrycka känslor och de blev mer utåtriktade. Deras fantasi och kreativitet stimulerades och barnen blev mer självständiga. Forskningen riktar sig i huvudsak till barn i behov av särskilt stöd men Grönlund betonar att danslek är viktigt för alla barn. Hon lyfter fram att dansen stärker barns kroppsuppfattning, självkänsla samt sociala förmåga genom kontinuerlig dansträning. Hon betonar även lusten och glädjen som hon menar att barnen upplever genom dans (Grönlund, 1994,1988).

Digerfeldt har i sin doktorsavhandling *Utvecklingspsykologiska och estetiska aspekter på danslek* undersökt om danslek främjar barns motoriska, kroppsliga och estetiska utveckling. I studien ingick 78 förskolebarn i åldrarna 5-6 år. Dessa barn deltog i dansleksundervisning vid tre tillfällen i veckan under en termin. Studien visar på positiva effekter avseende barnens motorik, kroppsliga medvetenhet samt gestaltningförmåga (Digerfeldt, 1990).

Ingrid Lagerlöf och Marie Petersson, båda verksamma vid Uppsala Universitet har författat skriften *Möte med dansen-som konstform i skolan* och som ges ut av Statens kulturråd. Skriften berättar om ett dansprojekt som genomfördes i Enköpings kommun och som innefattade alla elever i årskurs 1. Eleverna fick under ledning av en danspedagog och pianist obligatorisk dansundervisning en gång i veckan. Barnen fick möta den estetiska dansen genom en stor variation av olika övningar där både improvisation och teknikträning ingick. I skriften lyfts även satsningar på dans fram i Hjulsta som är en förort till Stockholm. I Hjulsta finns enligt Lagerlöf och Petersson en lång tradition av obligatorisk dansundervisning för barn i låg och mellanstadiet under ledning av en utbildad danspedagog. Även i Hjulsta låter man barnen möta den estetiska dansen med betoning på dans som ett kommunikativt verktyg. Lagerlöf och Petersson lyfter fram att kvalitativ dansundervisning kräver utbildade danspedagoger och tillgång till en musiker samt lokal anpassad för ändamålet (Lagerlöf och Petersson, 1994).

Samtidigt menar Sjöstedt Edelholm och Wigert att det inte är realistiskt att tro att varje förskola och skola ska få tillgång till en egen musiker och danspedagog. De menar att pedagogerna och lärarna själva behöver kompetens i att leda dans. De anser att musiken kan vara inspelad men framhåller pedagogernas medvetenhet om rytmer och musik som betydelsefulla faktorer. Enkla instrument kan med fördel användas för att leda barnen i dansen som till exempel en trumma eller tamburin. De lyfter även fram att inspelade ljud ifrån vardagliga händelser eller från naturen kan vara intressant att dansa till. De betonar att miljön behöver genomsyras av ett tillåtande och öppet klimat för att barnen ska våga uttrycka sig i dansen (Sjöstedt Edelholm och Wigert, 2005).

5. Metod

Jag kommer under det här avsnittet att redogöra för hur jag har gått tillväga när jag samlade in min empiri.

5.1 Val av metod.

Mitt syfte med denna uppsats är att undersöka hur pedagoger inom förskolan ser på dans som pedagogiskt verktyg i arbetet med barnen, i relation till egna erfarenheter och kunskaper. Mitt val av undersökningsmetod föll därför på kvalitativa intervjuer. Enligt Patel och Davidsson lämpar sig kvalitativa intervjuer särskilt väl då syftet och frågeställningen söker svar på förståelser och tolkningar av människors upplevelser. Medan kvantitativa undersökningsmetoder behandlar frågor som rör Hur? Var? och Varför? (Patel och Davidsson, 2011, s. 14).

5.2 Urval av informanter

När jag valde informanter till min undersökning gjorde jag ett tvåstegsurval som Eriksson-Zetterquist och Ahrne menar är ett bra tillvägagångssätt när frågeställningen är av samhällsvetenskaplig karaktär. Med det menar de förhållanden mellan organisationer av varierat slag (Eriksson-Zetterquist och Ahrne, 2015, s. 40-42). Då jag har velat undersöka om pedagogers förhållningsätt till dans skiljer sig åt beroende av om de är verksamma i en kommun som har gjort särskilda satsningar på dans ansåg jag att ett tvåstegsurval passade min undersökning.

Mitt första steg i urvalsprocessen var därför att identifiera vilka kommuner som hade satsningar på dans i sina förskolor. Jag sökte via internet för att se vilka kommuner som profilerade sina satsningar och hittade två kranskommuner till Stockholm. De beskrev i olika forum bestående av artiklar och skrifter ingående hur de sedan flera år valt att satsa på dans och kompetensutveckling för sina pedagoger. Den andra kommunen hade jag på förhand valt då jag själv arbetar i den och har kunskaper om att inga generella satsningar på dans har gjorts. Däremot ville jag inte använda mig av informanter och förskolor som jag hade en relation till genom tidigare VFU och arbete då jag tänkte att mina egna erfarenheter av dessa kunde påverka min objektivitet som enligt Brinkkjaer och Høyen är ambitionen i vetenskapliga undersökningar. Med det menas att forskaren ska försöka att frigöra sig ifrån sina egna erfarenheter och upplevelser för att förhindra och därmed riskera att forskarens egna fördomar och tankar om det undersökta får konsekvenser när materialet ska tolkas och analyseras (Brinkkjaer och Høyen, 2013, s. 11). Samtidigt lyfter Eriksson-Zetterquist och

Ahrne fram att den objektiva synen på forskning inte går att tillämpa i lika hög grad i kvalitativa undersökningar då de delvis bygger på att skapa relationer till sina informanter (Eriksson-Zetterquist, 2015, s. 40-42).

Mitt andra val i urvalsprocessen var att bestämma vilka pedagoger inom dessa verksamheter som var av intresse att intervjua. Min undersökning riktar sig till samtliga pedagoger verksamma i barngrupp inom förskolan och därav var samtliga intressanta för mig oberoende av utbildning.

5.3 Tillvägagångsätt

Jag valde att ta kontakt med flera förskolechefer verksamma i dessa tre kommuner. Via mejl (se missivbrev i appendix). Jag valde även att ringa till dem då jag tänkte att en personlig kontakt var svårare att avfärda än ett mejl. Alla förskolechefer upplevde jag som positivt inställda och de lovade att vidarebefordra mitt mejl till de anställda som de trodde kunde vara intresserade av att delta i min undersökning.

En kritisk aspekt i urvalsprocessen som Eriksson-Zetterquist och Ahrne redogör för är att chefer inom en organisation troligtvis kommer att välja ut personer som de vet kommer att ge en positiv bild av deras verksamhet (Eriksson-Zetterquist och Ahrne, 2015, s. 40-42).

Jag reflekterade över om min undersökning skulle komma att påverkas negativt om jag endast fick informanter att delta med särskilda intressen för dans då min undersökning söker svar på pedagogers förhållningsätt till dans ur ett bredare perspektiv. Jag kom slutligen fram till att det inte skulle komma att inverka negativt på min undersökning utan snarare kunde det vara positivt och bidra till min förståelse av förekomst och förhållningsätt av dansaktiviteter i förskolan.

Jag kontaktades av totalt sju pedagoger samtliga verksamma i en kommun. En av dem har gjort särskilda satsningar på dans. Ingen ifrån de andra två. Jag analyserade vad det kunde bero på och tänkte att tidsbrist eller bristande intresse av undersökningsområdet var troliga orsaker. Samtidigt var det av stor vikt för min undersökning att jag fick informanter att delta ifrån den kommun som mig veterligen inte gjort några generella satsningar på dans. Eftersom den jämförande aspekten av pedagogernas förhållningsätt till dans i relation till erfarenheter och kunskaper var av stor vikt för min undersökning.

Jag var tvungen att ändra strategi och använda de kontakter jag har. Jag bad dessa vänligen om hjälp att fråga kollegor om de kunde tänka sig att delta i min undersökning. Det innebar att jag slutligen hade tre informanter okända för mig sedan tidigare även ifrån denna kommun.

Jag valde att begränsa mig till att intervjua sex pedagoger, tre ifrån varje kommun.

5.4 Presentation av kommuner och informanter

Kommunernas och pedagogernas namn är fingerade.

Svängoms kommun:

Svängoms kommun har sedan 2011 satsat på dans och kompetensutveckling för alla sina pedagoger. Initiativet till satsningen togs av specialpedagoger verksamma i kommunens förskolor. Syftet med satsningen var att utvärdera om dans kunde användas som pedagogiskt hjälpmedel i arbetet med barn i behov av särskilt stöd. Till deras hjälp har danspedagoger och koreografer anställts. Dessa handleder och utbildar pedagogerna.

Pedagoger i Svängoms kommun.

Lisa är 41 år och utbildad förskollärare. Hon har på eget initiativ vidareutbildat sig inom skapande dans, en högskoleutbildning på 30 hp. Hon har tio års yrkeserfarenhet som förskollärare.

Natalie är 28 år och utbildad förskollärare, hon har arbetat i förskola i fem år.

Maryam är 52 år och utbildad barnskötare. Hon har arbetat i förskola i tjugofem år.

Rörelsens kommun.

I Rörelsens kommun har inga generella satsningar på dans gjorts.

Pedagoger i Rörelsens kommun

Kerstin är 56 år och utbildad förskollärare med trettio års erfarenhet av yrket.

Julia är 45 år och utbildad barnskötare. Hon har arbetat i förskola i tjugotvå år.

Sabina är 33 år och utbildad förskollärare. Hon har sju års arbetslivserfarenhet

5.5 Intervjuer

Intervjuerna ägde rum på respektive informants arbetsplats. Förutom intervjun med Julia som genomfördes i mitt eget hem. Julia ansåg inte att hon kunde lämna arbetet för att genomföra intervjun och valde själv att besöka mig. Då hennes deltagande var viktigt för min undersökning gick jag med på det. I annat fall hade det saknats en informant ifrån Rörelsens kommun.

Eriksson-Zetterquist och Ahrne beskriver hur uppsatsskrivaren kan gå till väga när denne formulerar intervjufrågor samt vilka aspekter som är viktiga att tänka på vid intervjutillfället.

De menar att uppsatsskrivaren kan variera standardiserade frågor med mer öppna frågor. Fördelen med kvalitativa intervjuer är att informanten ges möjlighet att vidareutveckla sina svar och även dela med sig av reflektioner som informanten känner kan vara av betydelse för undersökningen. Samtidigt kan intervjuaren ställa följdfrågor med relevans i de svar som informanten ger. Intervjun kan ses som ett samtal där informant och intervjuare träffas och reflekterar tillsammans i ett visst ändamål (Eriksson-Zetterquist och Ahrne, 2015, s. 36-38).

Eriksson-Zetterquist och Ahrne betonar betydelsen av att intervjuaren tänker igenom frågorna så att dessa stämmer överens med undersökningens syfte. Vidare lyfter Patel och Davidsson fram betydelsen av att intervjuaren tänker på sitt förhållningsätt under intervjun. Mimik och kroppsspråk är faktorer som kan påverka informantens vilja att delta och att dela med sig av sina erfarenheter och kunskaper ((Eriksson-Zetterquist och Ahrne, 2015, s. 44-45; Patel och Davidsson, 2011).

Dessa faktorer hade jag i åtanke när jag förberedde mig inför intervjuerna. Jag skrev två intervjuguider (se appendix). Frågorna formulerade jag efter det jag kände till om kommunernas satsningar på dans. Dessa använde jag endast som stöd vid intervjuerna och informanterna gavs stor frihet att berätta om sina erfarenheter och upplevelser av dans. Jag var noga med att visa informanterna att jag inte värderade deras svar utan visade mig intresserad och positiv under hela intervjun. Jag ställde följdfrågor efter den information informanterna gav. Intervjuerna tog mellan 30- 45 minuter att genomföra.

5.6 Bearbetning och analys av insamlad empiri

Jag valde att både spela in intervjuerna via min mobiltelefon samt att föra anteckningar under intervjuerna. Ljudkvalitén blev över förväntan och dessa inspelningar transkriberade jag delvis för att kunna använda i min analys. Transkriberingen var mycket tidskrävande och därför valde jag ut de delar av intervjuerna som jag ansåg intressanta för min analys. Jag uteslöt de delar som inte kunde kopplas till min undersöknings syfte, som exempelvis förskolornas arbete med andra estetiska ämnen. Däremot så lyssnade jag på intervjuerna flera gånger samt läste igenom mina anteckningar för att försäkra mig om att ingen viktig information hade förbisetts av mig.

Stukát menar att uppsatsskrivaren kan välja att transkribera valda delar i de fall uppsatsskrivaren anser att fler informanter är viktigare än en ordagrann transkribering av hela materialet (Stukát, 2005, s. 40). Jag ansåg att ett färre antal informanter än de sex som har

deltagit skulle ge ett alltför litet material i min strävan att söka svar på pedagogers förhållningsätt till dans.

Materialet har jag sedan sorterat efter valda kategorier med relevans i teorier, tidigare forskning och undersökningens syfte och frågeställningar. Svensson betonar att den insamlade empirin måste sorteras för att kunna begreppsliggöras av uppsatsskrivaren och användas i dennes analys (Svensson, 2015, s. 208).

5.7 Generaliserbarhet och transparens

För att kunna generalisera sitt resultat till personer som inte har deltagit i studien krävs det fler informanter än de sex som har deltagit i min undersökning. Eriksson-Zetterquist och Ahrne uppskattar att mellan tio och femton informanter behöver delta då undersökningen är av jämförande karaktär (Eriksson-Zetterquist och Ahrne, 2015, s. 42). Då tidsramen för ett examensarbete är alltför kort kan min undersökning inte generaliseras till samtliga förskolor och pedagoger i respektive kommun. Den kan bara ge en bild av hur det kan förhålla sig med dansaktiviteter på förskolorna i relation till pedagogernas förhållningsätt och kunskaper.

Jag har ingående och så utförligt som möjlig beskrivit mitt metodval och tillvägagångsätt för att läsaren ska kunna bilda sig en egen uppfattning om undersökningens trovärdighet. Enligt Ahrne och Svensson är det av yttersta vikt att oavsett vilken metod uppsatsskrivaren väljer att använda sig av i sin uppsats ska den vara så detaljerat beskriven att den är att betrakta som transparent (genomskinlig) (Ahrne och Svensson 2015, s. 244).

5.8 Forskningsetik

God forskningsetik har genomsyrat arbetet med denna uppsats. Löfdahl lyfter fram att i all forskning som innefattar människor ska särskild hänsyn visas för de medverkandes integritet. Hon redogör för de fyra forskningsetiska kraven som uppsatsskrivaren har att förhålla sig till. Dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Löfdahl, 2014, s. 34-38).

I informationsbrevet beskrev jag syftet med min undersökning och informerade om att deltagandet var frivilligt och anonymt. Jag informerade om att pedagogen kunde välja att avbryta sitt deltagande om hen så önskade. När jag sedan träffade informanterna informerade jag återigen om att deras medverkan var frivillig och anonym samt att deras svar skulle komma att analyseras tillsammans med andra informanters svar. Jag berättade om hur mitt insamlade material skulle användas och att det skulle hanteras av mig på ett sådant sätt att inga obehöriga skulle komma åt det. Då min undersökning inte kan anses vara av känslig

karaktär eller inrymmer deltagande av minderåriga ansåg jag inte att jag behövde skriftiga medgivanden av informanterna (Löfdahl och Hjalmarsson m.fl. 2014, s. 34-38).

6. Analys och resultat

I följande avsnitt kommer jag att redogöra för mina informanternas svar samt analysera dessa med stöd i den teori och i den tidigare forskning som jag har redogjort för.

6.1 Dans i relation till egna intressen och erfarenheter

Här redogör jag för mina informanternas intressen av dans samt erfarenheter av dansundervisning i skolan. Digerfeldt lyfter fram att erfarenheter av olika konstnärliga uttryck kan påverkas av hur vi upplever dem (Digerfeldt, 1990, s. 36).

Julia svarade att dans är roligt. Julia har i sin ungdom dansat Line dance under några år. Även Kerstin framhöll glädjen i att dansa, hon brukar dansa med sin man när de är på fest. ”Sen har man ju dansat disco så klart”, svarade Kerstin. Sabina tycker om att dansa, hon dansar när hon går på fest och besöker diskotek. Hon brukar även delta i ”pass” på gymmet som hon besöker någon gång i veckan: ”Det är en typ av dans, hög musik och rörelser som man ska följa, verkligen bra för koordinationen och svettig blir man”, berättade Sabina.

Även Natalie, Maryam och Lisa framhöll glädjen i att dansa. ”Jag har dansat så länge jag kan minnas”, svarade Natalie. Lisa har också dansat på fritiden och provat på olika danser med influenser ifrån olika kulturer och dansstilar. Maryam berättade att hon har dansat med sin man under många år: ”Vi tycker mycket om att dansa till dansbandsmusik.”

Den estetiska dansen kom Maryam i kontakt med via sitt arbete. Hon berättade att det till en början var svårt att ta till sig den: ”Det var ett helt nytt område för mig, jag var ju van vid att dansa pardanser men att uttrycka känslor genom dans, det tog tid att förstå sig på.”

Lisa däremot har vidareutbildat sig inom skapande dans och framhöll den estetiska dansen som betydelsefull ”Genom dansspråket kan man förmedla känslor och upplevelser”, förklarade Lisa sin syn på dans som konstform. Natalie har också erfarenheter av estetisk dans: ”Jag valde att läsa mycket litteratur om dans som uttrycksform efter att jag kom i kontakt med den under min utbildning till förskollärare”. Natalie och Lisa framhöll att dans enligt dem innebär den estetiska dansen och att dans som exempelvis, den dans som sker via ett inspelat material inte är att betrakta som dans. ”Det är mer rörelser till musik, dans, jag vet inte? Kanske, det blir ju mer rörelseaktivitet av det”, svarade Lisa.

Julia, Kerstin, Maryam och Lisa mindes inte om de fick någon undervisning i dans på grundskolan. Men Sabina berättade att hon kom ihåg att de dansade bugg och några andra danser på idrotten i skolan. Natalie mindes att de i fjärde klass fick dansa olika danser och även hitta på egna koreografier under några lektioner. På frågan om hur ofta det skedde svarade hon att det bara var vid några få tillfällen. Julia, Sabina, Natalie och Lisa har under respektive yrkesutbildningar fått utbildning i dans. Undervisningen var integrerad med andra estetiska ämnen som drama. ”Jag tror kursen hette drama, musik och rörelser”, svarade Natalie. Sabina och Julia framhöll att det var ganska flummigt och konstigt. ”Det var ju inte direkt dans, man skulle föreställa sig olika saker”, förklarade Sabina sina upplevelser av undervisningen. Julia framhöll att hon inte tyckte om läraren ”Hon var konstig”. De berättade att de inte har använt sig av dessa kunskaper i sitt arbete. ”Det var inte en dans som jag står för”, svarade Julia. Kerstin och Maryam beskrev att ringlekar och rörelselekar ingick under deras utbildningar.

6.1.2 Sammanfattning och analys av pedagogernas erfarenheter och intressen av dans

Lindqvist redogör för att dans är ett begrepp med många innebörder utan entydig definition (Lindqvist, 2007, s. 9). I min analys av pedagogernas svar av vad dans innebar för dem framgår det att dans är ett mångfasetterat begrepp. För samtliga pedagoger innebar dans det som Mattsson kategoriserar som dans i kulturell form. Till denna kategori hör discodans som sker i en social kontext med influenser i rådande populärkultur. Även pardans och Line dance är socialt och kulturellt betingade. Kerstin och Maryam dansade gärna med sina respektive och Lisa hade prövat på danser ifrån olika kulturer. Sabinas deltagande i olika ”pass” på gymmet innebär det som Mattsson kategoriserar dans som fysisk aktivitet där syftet med dansen är att stärka och träna sin kropp (Mattsson, 2015, s. 54). Av Maryams Lisas och Natalies svar förstår jag att dans enligt dem även har en estetisk betydelse. Lindqvist och Mattsson kategoriserar den formen av dans som dans i expressiv eller estetisk form. Dansen ses då som ett språk där kroppen talar genom sina rörelser. Till denna dansform hör improvisationsmoment och gestaltning samt en stor frihet för dansarna att uttrycka sig fritt (Lindqvist, 2007; Mattsson, 2015, s. 54).

Pedagogernas erfarenheter av dans i grundskolan visar i likhet med Lundvalls analys och Skolverkets rapport på att dans har varit ett bortprioriterat område inom skolan (Lundvall, 2015; Skolverket, 2010). Varken Julia, Kerstin, Lisa eller Maryam mindes om det förekom dans under deras skoltid. Sabina och Natalie mindes att de fick pröva på några olika danser. Natalie fick även pröva att koreografera dans vid något enstaka tillfälle.

Mattssons analys av prioriterade områden inom dansundervisning i skolan ses även i mina informanternas utsagor. Olika danser indikerar på dans i kulturell form, Mattsson benämner den som identitetsdiskurs. Den har enligt henne varit ett av dessa prioriterade områden. Vidare berättar Mattsson att tanken med danser i kulturell form är att eleverna ska få ta del av sin egen kultur och bli stärkta i sin identitet. Fram till 1960-talet var det de svenska danserna och traditionerna som eleverna skulle få ta del av men i senare kursplaner har den mångkulturella aspekten lyfts fram, vilket innebär att eleverna även ska få ta del av andra kulturernas danser och traditioner (Mattsson, 2015, s. 59).

Enligt Wiklunds analys rustas inte lärare i tillräckligt hög grad i de estetiska ämnena under deras lärarutbildning. Hon lyfter fram att kompetensutveckling krävs för att lärarna ska kunna arbeta kvalitativt med exempelvis dans (Wiklund, 2009). Wiklunds bild av lärarutbildningarna ses även i min analys. Natalie, Lisa, Sabina och Kerstin är alla utbildade förskollärare men har helt olika uppfattningar om dans. Både Sabina, Lisa och Natalie har mött den estetiska dansen under deras förskollärarytbildning men har olika upplevelser av dessa tillfällen. Hur mycket dansutbildning de fick inom ramen för förskollärarytbildningen framkommer inte men kan ha varierat vilket kan förklara deras olika förhållningsätt till estetisk dans. Både Natalie och Lisa har valt att fördjupa sina kunskaper inom området privat medan Sabina har valt att inte använda sig av estetisk dans i arbetet.

Inom den utvecklingspedagogiska teorin belyser man lärarnas kompetens, intresse och engagemang som betydelsefulla för barns inläring och utveckling. Läroplanens strävansmål ska ligga till grund för de lärandeaktiviteter som pedagogerna planerar och genomför med barnen (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson, 2014, s. 61-62). Då läroplanen lyfter fram att barnen ska få möta dans som uttrycksform (Lpfö, 98 rev 2010) kan det vara problematiskt om pedagogernas intressen och egna erfarenheter styr över lärandeaktiviteterna i förskolan. Utifrån mina informanternas svar framkommer det att erfarenheter och intressen inverkar på pedagogernas förhållningsätt till dans.

6.2 Satsningar på dans i respektive kommun

Pedagogerna i Svängoms kommun gav en samstämmig bild av satsningarna på dans som har gjorts i kommunen. De berättade att initiativtagarna till satsningen från början var specialpedagoger verksamma inom kommunen. De ville enligt dem utvärdera om dansspråket kunde användas som ett arbetsverktyg tillsammans med barn i behov av särskilt stöd. Satsningen började i liten skala med några få förskolor och pedagoger inblandade. Projektet

spred sig sedan vidare allteftersom intresset och efterfrågan ökade då andra pedagoger som hade hört talas om satsningen också ville vara med.

Koreografer och danspedagoger har anställts och dessa fungerar som handledare och inspirationskällor till pedagogerna. De besöker även förskolorna och deltar ibland i dansundervisningen i syfte att utveckla deras arbete med dans vidare. Särskilda nätverksträffar förekommer kontinuerligt med representanter ifrån förskolorna. Dessa handleds av en danspedagog. Natalie, som representerar sin förskola, skildrade att de under dessa tillfällen får berätta om sitt arbete med dans i barngruppen. De delar med sig av sina dokumentationer och ger varandra förslag på hur de kan arbeta vidare. En viktig del under dessa träffar är enligt Natalie att pedagogerna får dansa tillsammans under ledning av en danspedagog: ”Det är ett bra sätt att förstå hur barnen kan uppleva nya dansuttryck som de ställs inför.” Natalie berättade vidare att representanterna sedan delar med sig av sina kunskaper till personalen på respektive förskola. Maryam och Lisa beskrev att ny personal får information om kommunens satsning på dans och de trodde även att de får kompetensutveckling i form av föreläsningar.

I Rörelsens kommun har inga generella satsningar på dans genomförts. Julia berättade att de inte har erbjudits någon kompetensutveckling i dans på hennes förskola. Julia mindes att hon hört talas om att pedagoger för tio år sedan fick gå en kurs i miniröris när det introducerades i samma veva. Hon beskrev att miniröris är ett framtaget program av organisationen Friskis och Svettis och att det är ett arbetsmaterial som vänder sig till förskolebarn i syfte att motverka stillasittande. Hon berättade vidare att syftet med denna kurs var att pedagogerna skulle lära sig att utföra rörelserna korrekt, för som hon sa: ”Vi är ju förebilder för barnen”. Även Sabina och Kerstin redogjorde för andra prioriterade områden inom kommunen och hade inte heller erbjudits någon kompetensutveckling i dans ”Det är så mycket fokus på ett språkutvecklande arbetsätt här. Vi har ju många flerspråkiga barn och det viktigaste är att de lär sig språket”, framhöll Kerstin. Varken Kerstin, Julia eller Sabina ansåg att de behövdes någon satsning på dans. Sabina svarade: ”Nej, det tycker jag inte, det finns viktigare saker att fokusera på i kommunen. Dans är ju kul, men vi satsar på matematik och språk här”.

6.2.1 Sammanfattning och analys av kommunernas satsningar på dans

Utifrån mina informanternas utsagor förstår jag att pedagogernas förhållningsätt till dans skiljer sig åt. Pedagogerna i Svängoms kommun framhöll betydelsen av kommunens satsningar på dans och berättade i positiva ordalag om den. Maryam svarade: ”Ja för mig har det betytt att jag ser dans som lika viktigt som andra estetiska aktiviteter här, och jag hoppas att satsningen

fortsätter. Det är så bra med danspedagogerna som kommer ut och hjälper oss när vi behöver”. Pedagogerna i Rörelsens kommun däremot såg dans som något lustfyllt men de ansåg inte att de behövdes någon särskild satsning på dans. De framhöll de teoretiska kunskaperna som viktigast för barns lärande och utveckling. Enligt Olsson är eldsjälarna i dans ofta en förutsättning för att väcka intresse och sprida kunskaper om dans i landets kommuner. Det överensstämmer med Lindqvist forskning som visar på att Eva Dahlgrens arbete med att få in dans i skolan varit avgörande för den etablering av dans som har ägt rum i Skellefteå (Olsson, 2007; Lindqvist, 2007). I Svängoms kommun framgår det att specialpedagoger har varit drivande i frågan om att satsa på dans och att deras arbete har gett ringar på vattnet och spridit sig till andra delar av kommunen. Pedagogerna där gav en samstämmig bild av specialpedagogernas syfte med dansleken. De ville utröna om dans kunde användas som ett pedagogiskt verktyg i arbetet med barn i behov av särskilt stöd. Grönlunds forskning visar på flera positiva effekter hos barn med funktionshinder som får delta i danslek. Barnen som deltog i hennes studie utvecklades både motoriskt och socialt (Grönlund, 1988). Varken Lisa, Maryam eller Natalie hade egna erfarenheter av att använda sig av danslek med barn i behov av särskilt stöd men de poängterade att de trodde att det kunde vara bra.

Julia berättade om att satsningar på miniröris hade gjorts i kommunen, och att syftet med miniröris är att barnen ska få röra på sig. Lindqvist avhandling visar på att dans är fysiskt ansträngande och kan bidra till att barnens kondition, koordination och styrka stärks. Även Digerfeldts avhandling visar på de hälsofrämjande aspekterna i dans (Lindqvist, 2007; Digerfeldt, 1990).

Av Sabinas och Kerstins svar förstår jag att Rörelsens kommun har prioriterat satsningar på framförallt ett språkutvecklande arbetsätt. Enligt Kerstin beror det på att många flerspråkiga barn går på deras förskolor: ”Det är så mycket fokus på ett språkutvecklande arbetsätt här. Vi har ju många flerspråkiga barn och det viktigaste är att de lär sig språket”. Sjöstedt Edelholm och Wigert lyfter fram att det verbala språket kan integreras i dansen genom att pedagogen benämner kroppsdelar, lägesriktningar och olika tematiska begrepp under dansleken (Sjöstedt Edelholm och Wigert, 2005). Inom den utvecklingspedagogiska teorin är det av stor betydelse att barn får kommunisera på det språk de har att tillgå. Ickeverbalt språk ses som lika betydelsefullt som verbalt. Pedagogernas kompetens i att tolka och förstå barnens uttryck lyfts fram som viktigt för att kunna utveckla deras kommunikativa förmågor (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson, 2014).

Jag kopplar Natalies tankar om betydelsen av att få dansa under nätverksträffarna: ”Det är ett bra sätt att förstå hur barnen kan uppleva nya dansuttryck som de ställs inför”, till utvecklingspedagogikens teori som framhåller att pedagogernas kompetens och förmåga i att inta ett barnperspektiv är av stor betydelse för att kunna utveckla barnens lärande vidare. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson berättar vidare att pedagogerna behöver inneha ett särskilt förhållningsätt där variationen av barnens olika sätt att tänka och kommunicera om samma objekt eller fenomen framträder och tas tillvara av pedagogerna (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson, 2014).

Wiklund lyfter fram att både barn och pedagoger kan uppleva dansimprovisation som skräckfyllt och obehagligt då dessa moment kan vara nya och främmande för dem. Wiklund berättar vidare att en medvetenhet hos pedagogerna, om hur barn kan uppleva dessa moment är viktigt. Wiklund problematiserar bristen på utbildade lärare i de estetiska ämnena. Hon understryker läroplanernas krav på att lärarna ska kunna arbeta med dessa ämnen estetiskt. Wiklund menar att fortbildning behövs för att lärarna ska känna sig bekväma i att arbeta estetisk med till exempel dans och att samarbeten med exempelvis kulturskolor kan vara av stor betydelse (Wiklund, 2009, s 88-89). I min analys av Svängoms kommuns satsning på dans framgår det att pedagogerna får handledning av professionella danspedagoger och koreografer. I Rörelsens kommun sker inget samarbete med professionella inom området enligt Julia, Sabina och Kerstin.

6.3 Dansaktiviteter på förskolorna

Pedagogerna i Rörelsens kommun beskrev att barnen får dansa på eget initiativ. De brukar fråga personalen om de kan sätta på musik och då brukar barnen enligt dem dansa till den. Samtliga pedagoger använde sig av dansmusik och rörelselekar som finns på Youtube. De kopplar då datorn till smartboarden så att alla barn kan se och följa danserna. Exempel på dessa är, ”Hopp hatten” och Populära Disneykaraktärer. ”Elsa i filmen Frost, har ju varit väldigt populär att dansa till”, berättade Sabina. Alla tre underströk att barnen tycker om att dansa och att de gärna dansar om de hör musik. På frågan om de själva leder dansaktiviteter med barnen fick jag liknande svar av pedagogerna. Kerstin och Sabina berättade att de använder sig av miniröris en gång i veckan. Julia svarade att de försökte använda sig av miniröris en gång per vecka men att det inte alltid hanns med. ”Sen dansar vi med barnen till midsommar och jul”, redogjorde Sabina för. Även Kerstin och Julia svarade att de brukar dansa till jul och midsommar med barnen. De gav exempel på sådana danser ”Små grodorna

och räven raskar över isen”. Julia beskrev att de använder sig av olika sånglekar kopplade till rörelser under samlingarna som, ”Huvud, axlar, knä och tå.”

Pedagogerna i Svängoms kommun redogjorde för sitt arbete med den estetiska dansen. Både Natalie och Lisa berättade att de själva leder danslek med barnen en gång i veckan och att de då fokuserar på en barngrupp i taget under fyra till sex veckor. ”För att kunna utveckla barnens rörelser vidare, behöver man fokusera på en grupp i taget”, beskrev Lisa sitt upplägg. Maryam berättade att pedagogerna på hennes förskola turas om att leda dansleken med barnen samt att de dansar med barnen minst en gång i veckan. Lisa, Maryam och Natalie redogjorde för dansleken och en samsyn framträdde. Barnen får experimentera med olika rörelser, imitera varandras och även skapa egna små koreografier. Dessa får de om de vill visa upp för varandra i slutet av dansstunden. Däremot förekom det inga uppvisningar för föräldrarna. De motiverade det med att syftet med dansen går förlorad om barnen förväntas att utföra en bestämd koreografi. Lisa berättade vidare att det kan innebära att barnens fokus i dansen blir på uppvisningen och därmed hämmar barnens uttrycksförmåga och kreativitet.

Natalie, Lisa och Maryam berättade även om kommunens gemensamma projekt som vid tiden för intervjuerna hette odla, växa, mat. Alla tre hade använt sig av detta projekt i dansleken. ”Sen har vi ju även jobbat med ett projekt som heter odla, växa, mat, det har vi använt oss av i dansen. Barnen har fått dansa hur en blomma gror, växer och dör”, beskrev Natalie deras ämnesövergripande arbete. Maryam och Lisa hade låtit barnen gestalta olika växter i dansen.

Enligt Lisa, Natalie och Maryam får barnen även dansa på eget initiativ. Till exempel när de är utomhus kan de sätta på musik som barnen kan dansa till om de vill. Miniröris förekom på förskolorna men varken Lisa, Maryam eller Natalie såg den typen av aktivitet som dans utan mer som en rörelselek. ”I miniröris ska ju barnen följa rörelser efter en röst som berättar hur de ska göra, jag anser inte att det är dans. Men det kan ju vara bra att använda för de pedagoger som saknar självförtroende eller erfarenheter av att själva leda dans”, förklarade Natalie sin syn på miniröris. Även specifika danser kopplade till traditioner förekom på de förskolor där pedagogerna arbetar.

6.3.1 Syfte med dansen

För pedagogerna i Rörelsens kommun framkom det att syftet med dansen var att stärka barnens motorik och kroppsuppfattning ”Om ett barn till exempel har svårt att skilja på höger och vänster fot brukar jag påpeka det för barnet, men alltså på ett fint sätt, inte så att barnet tar illa upp”, berättade Julia. Även Sabina och Kerstin redogjorde för sina tankar om att barnen

genom miniröris får röra på sig och att de utvecklar sin motorik genom dessa moment. På frågan om de trodde att barnen även kan lära sig andra saker genom dans svarade Julia att hon trodde att deras självkänsla kunde stärkas: ”Jag tror jättemycket på att barnens självkänsla blir bättre, särskilt om de märker att de kan göra rörelser som de inte har klarat av förut”. Även Kerstin och Sabina trodde att barnens självkänsla kunde bli bättre i och med att de utvecklade sina rörelser. ”Ja självkänslan kan nog bli bättre, särskilt för de barnen som har lite svårt med sin motorik när de märker att de också kan.”, svarade Sabina.

Pedagogerna i Svängoms kommun redogjorde för olika syften med dansen. ”Jag har ju olika mål med dansen, till exempel kanske jag vill att barnen ska våga ta för sig mer och improvisera mer i dansen, eller så kanske jag vill att de ska stärkas i sin kroppsuppfattning eller få uttrycka känslor genom sitt kroppspråk”, berättade Natalie.

Lisa svarade: ”Som exempel, ibland vill jag göra barnen medvetna om kroppens olika delar och då kanske jag säger till barnen att nu dansar vi cirklar med händerna och sen fortsätter jag med kroppens alla delar”. Hon betonade att hennes främsta syfte med dansen var att barnen skulle stärkas i sin självkänsla och i sitt kroppsspråk samt utmana deras kreativitet och att våga testa nya rörelser: ”Det är så roligt, många barn som jag upplever som blyga i andra sammanhang kan verkligen leva ut i dansen efter några gånger. Många av barnen vill även visa sina rörelser för oss andra i slutet av aktiviteten, det är viktigt att de får göra det. Jag tänker att sådana moment stärker deras identitet och självkänsla”. Även Maryam beskrev liknande mål med dansleken.

6.3.2 Val av Musik

I Rörelsens kommun använde sig pedagogerna av känd musik som till exempel melodifestivalskivor, barnvisor och musiken till miniröris. Pedagogerna i Svängoms kommun framhöll den instrumentella musiken i arbetet med danslek ”Jag väljer instrumentell musik men försöker välja musik som barnen tycker om och gärna ifrån olika kulturer till exempel afrikanska trummor”, beskrev Natalie sitt val av musik. Lisa svarade: ”Det viktiga är att välja musik som överensstämmer med det vi ska dansa. Ibland använder jag musik med text men då är det engelsk musik. Jag vill inte att barnen ska låsa sig vid särskilda rörelser som de brukar dansa i musikvideo eller i filmer som barnen har sett”.

”Popmusik kan vi sätta på när barnen får dansa fritt, ute på gården eller när vi anordnar disco men när vi leder barndans väljer jag instrumentell musik”, poängterade Maryam.

Jag frågade samtliga pedagoger om hur de hanterar en situation där ett barn inte vill delta i dansaktiviteten. Jag fick liknande svar av samtliga pedagoger. De svarade att de brukar försöka locka barnet att delta men att de förstås inte tvingar något barn. De framhöll att barn kan vara lite osäkra inför något nytt men att barnet brukar vilja vara med så småningom.

”Det finns ju alltid barn som är lite blyga och avvaktande i början, jag tänker att de är lite osäkra och behöver få tid på sig att betrakta det som sker. Antingen får barnen sitta och observera om dem vill eller så kan de få sköta musiken eller filma”, berättade Lisa.

”Man kan ju aldrig tvinga barn, då kanske barnen aldrig vill dansa igen. Men det brukar inte ta så lång tid tills nyfikenheten tar över och barnen vill vara med”, svarade Kerstin.

6.3.3 Dokumentation

Jag frågade samtliga pedagoger om de brukar dokumentera dansleken, pedagogerna i Rörelsens kommun svarade nej ”Det är så mycket som ska dokumenteras, jag dokumenterar andra saker i verksamheten men inte just danslekarna”, berättade Sabina.

Pedagogerna i Svängoms kommun menade att dokumentation var ett viktigt arbetsverktyg för dem i arbetet med dansleken. De beskrev att de använde sig av olika metoder för att dokumentera. Några exempel var att filma, skriva anteckningar och fotografera.

6.3.4 Sammanfattning och analys

I min analys framkommer det både likheter och skillnader mellan pedagogernas förhållningsätt till dansaktiviteterna samt i vilka olika uttryck dansaktiviteter förekommer på förskolorna.

Barnen på förskolorna där mina informanter arbetar får enligt pedagogerna uppleva dans i olika former. Dels som planerad aktivitet dels på eget initiativ. Gemensamt för samtliga pedagoger är att barnen får dansa traditionella danser såsom danser till midsommar och jul och danser inspirerade av populärkulturen. De får även möta dans genom miniröris och genom rörelselekar under samlingarna. Pedagogerna i Svängoms kommun berättade även om deras arbete med estetisk dans. Barnen får under dessa aktiviteter improvisera, utforska och skapa egna danser. De får även imitera varandras rörelser ” En aktivitet som vi använder oss av är spegeln, då paras barnen ihop två och två och sen turas de om att följa varandras rörelser”, berättade Maryam.

Enligt Lagerlöf och Petersson är det av betydelse att barnen får uttrycka sig estetiskt genom dans. Det kan bidra till att barnens kreativitet får utlopp samt att barnen lär känna sina egna

kroppar och dess känslomässiga uttryck (Lagerlöf och Petersson, 1994). Sjöstedt Edelholm och Wigert belyser att danslekens estetiska dimension med betoning på den kinestetiska medvetenheten behöver ingå i undervisningen för att dansen ska kunna betraktas som en estetisk konstform. De berättar vidare att barnen behöver känna och uppleva rörelserna med alla sina sinnen (Sjöstedt Edelholm och Wigert, 2005). Lisa, Natalie och Maryams resonemang, om att inte ha en uppvisning som mål för föräldrarna då det kan innebära att fokus med dansen blir på att lära sig en koreografi istället för att utforska dansen och sina egna rörelser överensstämmer med Sjöstedt Edelholm och Wigerts redogörelse för riskerna med att ha en uppvisning som mål då det kan leda till att fokus hamnar på att öva in specifika rörelser (Sjöstedt Edelholm och Wigert, 2005, s. 19).

För pedagogerna i både Rörelsens kommun och Svängoms kommun framkom det att ett syfte med dansen var att stärka barnens motorik och kroppsuppfattning ”om ett barn till exempel har svårt att skilja på höger och vänster fot brukar jag påpeka det för barnet, men alltså på ett fint sätt, inte så att barnet tar illa upp”, berättade Julia. Även Sabina och Kerstin redogjorde för sina tankar om att barnen genom miniröris får röra på sig och att de utvecklar sin motorik genom dessa moment.

Pedagogernas upplevelser av att barnen kan utveckla sin motorik, kroppsuppfattning och självkänsla genom dans ses även i tidigare forskning. Digerfeldt och Lindqvist lyfter fram att barnen genom dans kan utveckla sin motorik, fysik och självkänsla. Dessa förmågor utvecklas särskilt om barnen får utföra rörelserna genom kontraster som exempelvis springa-gå och smyga-klampa (Digerfeldt, 1990; Lindqvist, 2010).

Jag kopplar pedagogernas beskrivning av olika syften med dansen till utvecklingspedagogikens begrepp lärandets objekt. Inom utvecklingspedagogikens teori är begreppen lärandets objekt, erfارande och riktadhet centrala. Lärandets objekt innebär den kunskap barnet genom aktiviteten ska utveckla ett kunnande om. Erfarande innebär den kunskap barnet tar med sig efter sitt deltagande i aktiviteten och riktadhet belyser betydelsen av att pedagogerna riktar barnets uppmärksamhet mot lärandets objekt. Pedagogerna behöver vara lyhörda och fundera kring hur barnen kan få en förståelse för objektet och anpassa sina aktiviteter efter deras ålder och mognad samt utvärdera aktiviteterna med utgångspunkten i vad barnen har erfårit (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson m.fl. 2015, s. 56-57).

Lisa, Maryam och Natalie berättade även om att de använder sig av sitt projektarbete i dansleken med barnen. Inom den utvecklingspedagogiska teorin framhåller man ämnesövergripande metoder som ett sätt att fördjupa barns uppfattning och förståelse för ett

lärandeobjekt. Med det menar man att om barnen får ta del av ett objekt genom flera olika aktiviteter kan det möjliggöra en fördjupad förståelse för objektet hos barnen. Även Sjöstedt Edelholm och Wigert lyfter fram att dansleken kan användas tematiskt genom att dansa till exempel, matematiska former eller årstidsväxlingar (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson, 2014; Sjöstedt Edelholm och Wigert, 2005).

Samtliga pedagoger framhöll att de upplevde att barnen uttryckte glädje när de dansade. ”Det syns på dem, när jag säger att nu ska vi göra miniröris brukar barnen bara jaaaa och börja hoppa på plats”, förklarade Kerstin. ”De tycker jättemycket om att dansa, de brukar fråga mig om vi ska dansa idag, när jag svarar, att inte idag så blir de besvikna, det syns på dem. Men då brukar jag säga att de kan få gå in i dansrummet och dansa själva om de vill, då brukar de skina upp”, berättade Lisa.

Jag kopplar pedagogernas upplevelser av att barnen uttrycker glädje när de dansar samt deras synsätt om att inte tvinga barnen till att delta i dansaktiviteterna, till den utvecklingspedagogiska teorin som lyfter fram att lärande och lek är förenade i det pedagogiska arbetet i förskolan. Med det menar man att lärandeaktiviteterna i likhet med den fria leken ska vara meningsskapande för barnen och innehålla lust, engagemang och frihet till att delta och lära. Lärarens ansvar är att skapa lärandemiljöer som är inbjudande och intressanta för barnen (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson, 2014, s. 218f). Grönlund lyfter fram att lek och dans är sammanflätade och bidrar till ett lustfyllt lärande. Även Lindqvist forskning visar på att barn i hög utsträckning finner glädje i att dansa oavsett kön (Grönlund, 1988; Lindqvist, 2010). Det överensstämmer med mina informanternas upplevelser. Ingen av dem hade upplevt någon skillnad i intresse till dans mellan könen. ”Ett tag ville alla pojkar dansa som Mickel Jackson, då var det många killar som dansade spontant och ville att vi skulle sätta på hans musik”, berättade Natalie. Julia svarade: ”Nej, både pojkar och flickor tycker om att dansa men det är klart när vi sätter på musik utomhus kanske det är fler flickor som går dit och dansar, men annars har jag inte sett någon skillnad.”

Lindqvist problematiserar användande av populärkulturell musik i arbetet med danslek. Hon lyfter fram att denna typ av musik ofta frambringar ett stereotypt rörelsemönster kopplade till artisternas sätt att röra sig. Hon menar att det ur ett genusperspektiv kan vara problematiskt då pojkar och flickor ofta framställs normativt (Lindqvist, 2010). I Svängoms kommun skiljer pedagogerna på musik som barnen får dansa till på eget initiativ och den musik de använder sig av när de leder danslek. I dansleken använde sig pedagogerna av instrumentell musik i olika varianter. Natalie, Lisa och Maryam lyfte fram att de inte ville att barnens rörelser och

kreativitet skulle hämmas av musiken. Samtliga pedagoger i respektive kommun svarade att barnen får välja musik när de dansar på eget initiativ.

Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson lyfter fram begreppen variation och urskiljning som centrala för den utvecklingspedagogiska teorin. Dessa innebär att om barnen ska kunna urskilja något specifikt som till exempel att lyssna efter musikens tempo och röra sig efter det, behöver tempot i musiken varieras. Särskilt betydelsefullt kan det vara att variera tempot i samma musikstycke och röra sig olika till det (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson, 2015, s. 61-62). Pedagogerna redogjorde för att de hade olika syften med dansleken. För Maryam, Lisa och Natalie var ett av dessa att barnen skulle få röra sig olika efter musikens rytm.

Dokumentation ses som ett betydelsefullt arbetsverktyg inom utvecklingspedagogiken. Genom att dokumentera barnens lärandeprocesser och erfarande av ett lärandeobjekt kan pedagogerna få syn på barnens olika upplevelser och förståelse av objektet, samt nya idéer om vad de behöver arbeta vidare med. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson poängterar att det är när vi kommunicerar med andra om ett särskilt objekt som individens subjektiva förståelse av objektet kan bli synliga för oss. Som pedagog innebär det att vara öppen för variationen av möjliga lösningar eller olika sätt att tänka. Samt att vara en bra ledare som fördelar ordet så att inte bara de mest verbala och utåtriktade barnen får komma till tals. För att lyckas få barnen att dela med sig av sina innersta tankar och reflektioner behöver pedagogerna skapa en tillåtande atmosfär. Barnen behöver känna att deras svar eller uttryck inte värderas som rätt eller fel. När pedagogerna sedan reflekterar tillsammans med andra kollegor kan det leda till att pedagogerna får nya infallsvinklar, tankar och idéer (Pramling, Samuelsson och Carlsson, Asplund, 2014). Till skillnad från pedagogerna i Rörelsens kommun dokumenterar pedagogerna i Svängoms kommun dansleken. Pedagogerna i Rörelsens kommun berättade att de dokumenterar andra aktiviteter men inte dansleken.

Natalie lyfte fram att hon både före och efter dansaktiviteten brukar samtala med barnen om vad de dansade förra gången samt avsluta med att reflektera med barnen om vad de har dansat under dansaktiviteten: ”Det är ett sätt för mig att ta reda på om de har lärt sig något men även för att jag ska kunna planera nästa dansaktivitet”, Natalie berättade vidare att hon dokumentar på olika sätt. Om de är två pedagoger med så brukar den ena filma och föra anteckningar. När hon är själv med barnen är hon noga med att skriva upp barnens och sina egna reflektioner efter avslutad danslek. Lisa svarade: ” Det är viktigt att dokumentera barnens reflektioner av det vi har gjort eftersom de minns olika moment ifrån aktiviteterna. Har vi till exempel

avslutat dansaktiviteten med ett moment som de tycker är särskilt roligt kanske de bara kommer ihåg den delen och då får jag påminna dem om de andra momenten”. Maryam redogjorde för liknande tankar om betydelsen av att reflektera och dokumentera tillsammans med barnen.

Utifrån Natalie, Lisa och Maryams redogörelser av de samtal som äger rum tillsammans med barnen ser jag likheter till utvecklingspedagogikens begrepp metasamtal. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson m.fl. beskriver dessa samtal som betydelsefulla för barns inläring och utveckling. Frågorna som ställs av pedagogen riktas mot det lärandeobjekt som de vill att barnen ska få en uppfattning om och utveckla ett kunnande kring. Pedagogernas kompetens i att inta ett barnperspektiv och en förmåga i att tolka barnens olika uttryck är enligt dem en förutsättning för att samtalen ska upplevas som meningsfulla för barnen att delta i. När dessa samtal genomförs i grupp synliggörs även en variation av olika sätt att tolka och förstå samma objekt (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson m.fl. 2015. s. 56-57).

7. Slutdiskussion

Jag har i denna studie genom kvalitativa intervjuer undersökt hur sex pedagoger inom förskolan förhåller sig till dans som pedagogiskt verktyg. Min egen erfarenhet av dans i förskolans verksamhet är att dans oftast sker på barnens initiativ och att pedagogerna upplever ämnet som relativt betydelselöst för barns inläring och utveckling. Samtidigt framhåller läroplanen att barnen ska få utveckla sin skapande förmåga och sin förmåga i att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer, där dans lyfts fram som ett av dessa (Lpfö, 1998 rev 2010, s. 28) det ställer krav på förskollärarna och pedagogerna att arbeta med dans som konstform. Även Wiklund understryker läroplanens intentioner och menar på att pedagogernas intressen och kunskaper i de estetiska ämnena oftast ligger till grund för om de använder sig av dessa i undervisningen eller ej. Av betydelse är Wiklunds rapport som visar på att lärarutbildningarna inte rustar lärarna med tillräckliga kunskaper för att kunna arbeta estetiskt med till exempel dans. Hon menar att satsningar och kompetensutveckling behövs för att lärare inom förskolan och skolan ska känna sig bekväma i att arbeta med de estetiska ämnena. Wiklund lyfter fram att samarbeten mellan professionella utövare och kommunerna kan vara en lösning på problemet (Wiklund, 2009).

Min studie som även innefattar pedagoger ifrån en kommun som inte har gjort några särskilda satsningar på dans visar på både likheter och skillnader i förhållningsätt till ämnet. Samtliga pedagoger använder sig av dans i arbetet med barnen och framhåller lusten och glädjen som

de menar att barnen uttrycker i dansaktiviteterna. Barnen ges möjlighet att dansa på eget initiativ och som planerad aktivitet. Skillnaderna är att pedagogerna i den kommun som har satsat på dans även använder den estetiska dansen som pedagogiskt verktyg. De framhåller dansen som uttrycksform och lyfter fram flera gynnsamma effekter som de menar att barnen får genom dansen. En annan skillnad är att de integrerar dans i sitt projektarbete och lyfter fram dokumentation och instrumentell musik som betydelsefulla verktyg i arbetet med dansleken. I studien framgår det även att erfarenheter och egna intressen har betydelse för pedagogernas syn på dans som pedagogiskt verktyg.

I min studie framgår det att specialpedagoger har varit drivande i frågan om att satsa på dans i kommunens förskolor. Det överensstämmer med de rapporter som jag har tagit del av samt Lindqvist licentiatsuppsats som visar på att eldsjälar inom ämnet krävs för att lyfta in dans i kommunernas förskolor och skolor. Enligt dessa rapporter har satsningar på dans gjorts i 100 av landets kommuner och de visar på att intresset successivt ökar (Lindqvist, 2007; Olsson, 2007; Claesdotter, 2010). Det betyder samtidigt att barn i förskolor och skolor i 190 av landets kommuner troligtvis inte får erfara dans som konstform vilket jag anser problematiskt eftersom skolan och förskolan ska vara jämlik oavsett vart i landet man bor.

7.1 Metoddiskussion

Jag valde kvalitativa intervjuer till min undersökning då mitt syfte var att ta reda på hur pedagoger inom förskolan förhåller sig till dans som arbetsverktyg, i relation till om kommunen där de arbetar har satsat på dans eller inte. Jag hade gärna kompletterat dessa med observationer och enkäter för att få en vidare bild över förekomsten av dansaktiviteter i kommunernas förskolor. Men då tidsramen för examensarbetet har varit alltför kort har det inte varit möjligt för mig att genomföra. Av dessa tre alternativa metoder anser jag ändå att valet av kvalitativa intervjuer lämpade sig bäst för min undersökning.

8. Fortsatt forskning

I min undersökning har jag sökt svar på vad en kommuns särskilda satsningar i dans kan innebära för pedagogerna och barnen i förskolorna i den kommunen. Jag anser att mer forskning behövs inom området kompetensutveckling i estetisk dans i syfte att utröna vad pedagogerna behöver för utbildning och stöd för att kunna arbeta med den uttrycksfulla dansen i förskolan.

9. Käll-och litteraturförteckning

9.1 Tryckta källor

- Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). "Akademiskt skrivande". I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) (2015), *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber. s.237-248
- Allén, Sture, Malmgren, Sven-Göran, Ernby, Birgitta, Lövfors, Sven, Sjögren, Christian (2003). *Nordstedts svenska ordbok. En ordbok för alla*. Stockholm: Norstedts förlag
- Brinkkjaer, Ulf & Høyen, Marianne (2013). *Vetenskapsteori för lärarstudenter*. Lund: Studentlitteratur.
- Digerfeldt, Gunvor (1990). *Utvecklingspsykologiska och estetiska aspekter på danslek*. Diss. Stockholm: Almqvist & Wiksell international.
- Eriksson-Zetterqvist, Ulla och Ahrne, Göran (2015). "Intervjuer". I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) (2015), *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber. s. 35-54
- Grönlund, Erna (1994). Barns känslor bearbetade i dans: *dansterapi för barn med tidigare störningar*. Diss. Stockholm: Stockholm Universitet
- Grönlund, Erna (1988). *Danslek med rörelsehindrade barn*. Stockholm: Natur och kultur.
- Lagerlöf, Ingrid och Pettersson, Marie (1994). "Möte med dansen-som konstform i skolan." Statens Kulturråd, Skolverkets rapport nr 51. Stockholm: Liber.
- Lindqvist, Anna (2010). *Dans i skolan- om genus, kropp och uttryck*. Diss: Umeå universitet.
- Lindqvist, Anna (2007). *Dansens plats i skolan. Tradition, utveckling och lärande i Skellefteå kommun*. lic.-avh, Umeå: Umeå universitet.
- Lundvall, Suzanne (2015). "Estetik och rörelse i skolan-om relationen mellan dans och gymnastik". I Styrke, Britt-Marie (red). *Kunskapande i dans om estetiskt lärande och kommunikation*. Stockholm: Liber. s. 39-52
- Läraryrket (2011) "Läroplan för förskolan Lpfö (2010)" I Läraryrket (2011) *Lärarens handbok, Läroplaner, Skollag, Yrkesetiska principer, FN:s Barnkonvention*. Studentlitteratur: Lund. s. 21-34
- Löfdahl, Annica (2014). God forskningsregelverk och etiska förhållningsätt. I Löfdahl, Annica, Hjalmarsson, Maria, Franzén, Karin (red). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber. s. 32-43

Mattsson, Torun (2015). "Dansens position i ämnet idrott och hälsa". I Styrke, Britt-Marie (red). *Kunskapande i dans om estetiskt lärande och kommunikation*. Stockholm: Liber. s. 53-69

Patel, Runa. & Davidson, Bo (2011) *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund

Pramling Samuelsson, Ingrid och Asplund Carlsson, Maj (2014) *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber.

Pramling Samuelsson, Ingrid, Asplund Carlsson, Maj, Olsson, Bengt, Pramling, Niklas, Wallerstedt (2015). *Konsten att lära barn estetik*. Lund: Studentlitteratur.

Sjöstedt Edholm, Elisabeth (2015). "Att närma sig kunnande i och om improvisation i dans" I Styrke, Britt-Marie (red). *Kunskapande i dans om estetiskt lärande och kommunikation*. Stockholm: Liber. s. 122-136

Sjöstedt Edholm, Elisabeth & Wigert, Anne (2005). *Att känna rörelse- en danspedagogisk metod*. Stockholm: Carlsson

Stukát, Staffan (2005) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Styrke, Britt-Marie (2010). *Utbildare i dans: perspektiv på formeringen av en pedagogutbildning 1935-1965*. Umeå: universitet.

Svensson, Peter (2015). "Teorins roll i kvalitativ forskning". I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) (2015), *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber. s. 208-219

Ulvros, Eva Helen (2004). *Dansens och tidens virvlar om dans och lek i Sveriges historia*. Lund: Historiska Media.

Wiklund, Ulla (2009). *När kulturen knackar på dörren*. Malmö: Sveriges utbildningsradio.

9.2 Elektroniska resurser

Claesdotter, Annica (2010). *Startskott för forskning om dans. I.* "Lärarnas nyheter" 2010-10-08. Besökt: 2015-10-15

<nyheter<http://www.lararnasnyheter.se/fotnoten/2010/10/08/startskott-forskning-dans>>

Institutet, Dans i Skolan (2015). Besökt: 2015-11-03 <<http://www.dansiskolan.se/se/om-oss/organisation-4149457>>

Olsson, Lotta (2007). *Dansen är vårt första språk*. I ”Dagens nyheter”(2007-10-08). Besökt: 2015-10-16<<http://www.dn.se/kultur-noje/scen/dansen-ar-vart-forsta-sprak/>>

Skolinspektionen (2010). *Mycket idrott och lite hälsa*. Rapport från flygande tillsynen i idrott och hälsa. Stockholm: Skolinspektionen. Besökt: 2015-10-20
<<http://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/Publikationer/Granskningsrapport/Flygande-inspektion/Mycket-idrott-och-lite-halsa/>>

Appendix

Bilaga ett

Missivbrev

Hej!

Mitt namn är Caroline Windahl. Jag är förskollärarstudent på Södertörns högskola och läser nu kursen självständigt arbete i förskole didaktik. Jag har valt att fokusera mitt examensarbete på dans i förskolan. Mitt syfte med studien är att undersöka om och i vilka olika uttryck dans förekommer som aktivitet i förskolan samt vilket förhållningsätt pedagogerna har till dans i arbetet med barnen. För att lyckas med mitt examensarbete behöver jag få komma i kontakt med frivilliga pedagoger att intervjua.

Jag hoppas ödmjukast att ni vill delta i min studie. Självklart följer jag vetenskapsrådets forskningsetiska principer, det innebär att både förskolor och de pedagoger som deltar i min studie kommer att anonymiseras samt att deltagandet är helt frivilligt och att pedagogen kan välja att avbryta sin medverkan om hen så önskar.

Jag önskar att få intervjua pedagoger under vecka 43, jag beräknar att dessa ska ta max en timme i anspråk för var och en.

Om ni kan tänka er att delta i min undersökning, så hör av er till mig antingen via telefon eller mejl.

Mvh/ Caroline Windahl

xxxx-xxxxxx

xxxxxxx@hotmail.com

Bilaga 2

Intervjuguide till pedagoger i Svängoms kommun.

Vill du berätta lite om dig själv, ålder, utbildningar, år i yrket?

Vilken erfarenhet/intresse har du av dans?

Tycker du om att dansa?

Varför/Varför inte?

Minns du om du fick undervisning i dans i grundskolan?

Vad minns du att ni fick lära er? Hur upplevde du dessa lektioner?

Förskolans verksamhet

Er kommun har valt att satsa på dans i förskolan, vill du berätta lite om den satsningen? varför tror du att dem har valt att göra det?

Vilken erfarenhet hade du/ni på förskolan av dans innan dansprojektet startade, utbildning egna erfarenheter?

Vilken erfarenhet hade du/ni på förskolan av dans i relation till barns inlärning och utveckling innan projektet startade?

Vilken kompetensutveckling har ni erbjudits i samband med dansprojektet?

Hur kommer det sig att ni ville medverka i dansprojektet?

Var alla kollegor entusiastiska eller fanns det ett motstånd till att delta?

Vad tror du att det berodde på?

Upplever du att barnen är entusiastiska till att delta i dansaktiviteter eller finns det ett motstånd hos några av dem?

Hur hanterar ni i sådana fall det?

Upplever du några svårigheter med att arbeta med dans i barngruppen, exempelvis miljö/intresse/tid?

Använder ni er av pedagogisk dokumentation i arbetet med dans?

Om ja hur går ni till väga? vad är ert syfte med den?

Hur har det här dans projektet påverkat er verksamhet? Har ni fortsatt att arbeta med dans i barngrupperna?

Om ja tror du att ni hade gjort det om ni inte hade deltagit i projektet?

Varför då/ Varför inte?

Använder ni dansen ämnesintegrerat eller är dansen i sig själv i fokus?

Matematik?

Naturvetenskap?

Är det något du vill tillägga?

Tack för att du deltog

Intervjuguide till pedagoger i Rörelsens kommun.

Personliga frågor

Vill du berätta lite om dig själv, ålder, utbildningar, år i yrket?

Vilken erfarenhet/intresse har du av dans?

Tycker du om att dansa?

Varför/Varför inte?

Minns du om du fick undervisning i dans i grundskolan?

Vad minns du att ni fick lära er? Hur upplevde du dessa lektioner?

Förskolans verksamhet.

Förekommer det dansaktiviteter med barnen på din förskola/avdelning?

Brukar ni pedagoger leda dansaktiviteter med barnen?

Beroende av svar.

Vill du berätta lite om dem?

Varför gör ni inte det?

Använder ni er av pedagogisk dokumentation i samband med dansaktiviteterna?

Vill du berätta lite om hur ni går till väga?

Beroende av svar.

Varför gör ni det?

Varför tror du att det inte förekommer?

Har det gjorts några satsningar på dans på din förskola?

Beroende av svar

Vem har tagit initiativet till det?

Varför tror du att det inte har gjort sådana satsningar?

Tror du att dans kan bidra till barns inlärning och utveckling?

Beroende av svar

På vilket sätt då?

Varför inte?

Är det något du vill tillägga?

Tack för att du deltog